

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Develili Memurlar

Officials From Develi According To Sicill-i Ahval

İbrahim ÖZTÜRK^{a,*}

^a Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Tarih Bölümü, Niğde/TÜRKİYE
ORCID: 0000-0003-0431-9433

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 26 Mayıs 2022

Kabul tarihi: 2 Ağustos 2022

Anahtar Kelimeler:

Memur,
Sicill-i Ahval,
Develi

ARTICLE INFO

Article History:

Received: May 26, 2022

Accepted: August 02, 2022

Keywords:

Civil servant,
Sicill-i Ahval,
Develi

ÖZ

Osmanlı Devlet teşkilatında görev alan memurların biyografilerinin yazımında kullanılan başlıca kaynaklardan biri sicill-i ahval defterleridir. Görevli memurların vazifeleri süresince hal tercümelerine konu olan durumlarının kaydolunmasına sicill-i ahval, tescili sonucunda meydana gelen defterlere de Sicill-i Umumi Defterleri denmektedir. Sicill-i Ahvâl Defterleri, 1879 yılından itibaren Osmanlı memurlarının sicil işlemlerini yürüten sicill-i ahvâl komisyonunun tuttuğu, memurların biyografilerinin kaydedildiği arşiv kaynağıdır. Düzenlenen bu kayıtlarla II. Abdülhamid Döneminde devlet teşkilatında hizmet eden memurların görevleri süresince gelişim aşamalarının izlenmesi amaçlanmıştır. Tanzimat Dönemiyle bürokrasinin gelişimiyle birlikte memur sayısında da artış olmuştur. Memurların seçimi, tayini, terfileri için sicil kayıtları tutulmaya başlanmıştır. Düzenlenen evraklarda her memurun adı, lakabı, doğum yeri ve tarihi, babasının adı, babası memur ise rütbesi, eğitim durumu, göreve başlama tarihi, azil, tayin ve varsa yargılamalar ile gayri müslim ise milliyeti yazılmıştır. Bu çalışma adı geçen kaynak esas alınarak hazırlanmıştır. Tespit edilebilen 25 Develi Kazası doğumlu memurun hayatı ve mesleki kariyeri ele alınmıştır. Böylece memurların baba adları, babalarının mesleği, aile ismi, doğum tarihleri, okuduğu okullar, bildikleri diller ve bu dilleri ne seviyede bildikleri, hangi alanlarda çalıştıkları, memuriyete başlama yaşları, görevleri, maaşları gibi bilgiler tespit edilmiştir.

ABSTRACT

One of the main sources used in the writing of the biographies of the civil servants in the Ottoman State organization is the Sicill-i Ahval. Registering the status of the civil servants, which are subject to state translations during their duties, is called Sicill-i ahval, and the registers resulting from the registration are called Sicill-i Ahval. Sicill-i Ahvâl is the archive source where the biographies of the civil servants are recorded and kept by the Sicill-i Ahvâl commission, which has been carrying out the registry procedures of the Ottoman civil servants since 1879. It is aimed to monitor the developmental stages of civil servants who served in the state organization during the reign of Abdülhamid. With the development of the bureaucracy in the Tanzimat Period, the number of civil servants also increased. Registry records have been started to be kept for the selection, appointment and promotion of civil servants. In the documents prepared, the name, nickname, place and date of birth, father's name, if his father is a civil servant, his rank, education level, date of initiation, dismissal, appointment and proceedings, if any, and nationality if he is non-Muslim. This study has been prepared on the basis of the afore mentioned source. The life and professional career of 25 identifiable civil servants born in Develi District are discussed. Thus, information such as the civil servants' father's names, their father's occupation, family name, birth dates, the schools they attended, the languages they knew and the level of their knowledge of these languages, the fields they worked in, the age at which they started their civil service, their duties, and their salaries were determined.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: iozturk@ohu.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

One of the main sources used in the writing of the biographies of the civil servants working in the Ottoman State organization is the Sicill-i Ahval. The disappearance of the status of the civil servants during their duty, which is the subject of state translations, is called Sicill-i ahval, and the books that occur as a result of their registration are called Sicill-i Umumi Books. With these edited records, II. It is aimed to monitor the development stages of civil servants who served in the state organization during the reign of Abdülhamid.

With the development of the bureaucracy in the Tanzimat Period, the number of civil servants also increased. Registry have been started to be kept for the selection, appointment and promotion of civil servants. In the documents prepared, the name, nickname, place and date of birth, father's name, (if his father is a civil servant, father's rank, education status, date of initiation, dismissal, appointment and proceedings, if any, and nationality if he is non-Muslim.

The records of 25 civil servants from Develi were found in the Ottoman archives. Of the civil servants from Develi, 20 are Muslim, 4 are Armenian, and 1 is Greek. 23 of the officers used the title of Efendi and 2 of them used the title of Bey. The officers have family nicknames such as Hekimzade, Develizade, Unkapanizade, Hacı Kösezade, Kerim Ağazade, Çekeneroğlu and Topal İmamoğlu. Most of the civil servants graduated from primary school, which is the primary level, or from primary schools, which were opened later. There were also those who took lessons from private teachers or continued to madrasah after primary education. In addition to these, there are those who have graduated from high school and high school, as well as those who have graduated from academy such as medical school.

Most of the civil servants from Develi were employed in the fields of Finance, Administration, Ziraat Bank, Duyun-ı Umumiye, Health and The Ulama. The officers mostly worked in Develi and its environs. The average salary of civil servants from Develi is around 400-500 kuruş, depending on the fields they work in. However, civil servants employed in the field of administration an average of 1500-2000 kuruş (a kind of penny) salaries. Among the civil servants from Develi, there are 4 people working in the management level. Hacı Mustafa Efendi and Mehmet Emin Efendi were the District Governors, and Mehmet Efendi the Subdistrict Directorate. Six civil servants from Develi were employed in the field of finance. Their salaries average between 300 and 500 kuruş. Ali Rıza Efendi has the highest salary with 800 kuruş. After finance, civil servants from Develi were mostly employed in Ziraat Bank. Ziraat Bank, which was established under the Ministry of Public Works, was an official institution and its personnel were considered civil servants. Employees at Ziraat Bank earn an average of 400 to 600 kuruş. However, Karabet Efendi, who is the Director of Develi Ziraat Bank, receives 4360 kuruş. There are four Develi civil servants working in the field of health, all of whom are doctors. Three of them are non-Muslims. The schools where these people receive education are also different from the others. After his primary education, Toros Agop Efendi took lessons from private teachers, then came to Istanbul and attended Üsküdar and Vefa High School, and finally graduated from the Medical School. Setrak Efendi first attended the Develi Armenian School, then the Armenian Berberian School in Istanbul and then graduated from the Medical School. After getting his primary education in Develi, Bedros Kuzma Efendi graduated from Istanbul Kumkapı French School, Hagia Sophia High School and Mercan High School and graduated from Medical School. Abdülhamid Efendi, who was the only Muslim among the doctors, graduated from Istanbul Fatih Military High School after his education in Develi and later graduated from the Medical School. Five civil servants from Develi also worked as civil servants and clerks. Since these civil servants are at a lower level than the others, their salaries are less and average around 125 to 400 kuruş.

In this study, the records of 25 civil servants from Develi were examined. While the majority of these officials are Muslims, there are four Armenian and one Greek civil servants from Develi. Civil servants from Develi started to work in their 20s on average. Some civil servants were appointed after the internship process called Mülazemet. Their starting age is earlier. Although there are civil servants from Develi who finished the modern schools that started to be opened after the Tanzimat, the number of those who received madrasah education is high. This shows that the number of modern schools in the provinces is less than madrasahs. The languages spoken by the officers are not listed in the registry for some of them. It can be said that all of them are Turkish as a condition of being a civil servant. There are also a small number of people who can speak French, Armenian, Greek, Arabic and Persian. There is no one among the civil servants from Develi who was awarded with a badge. There are two civil servants from Develi who were rewarded with an increase in rank due to their success in their duties.

Giriş

Osmanlı dönemini içeren biyografi yazımında başvuru alan en önemli arşiv kaynaklarından biri Sicill-i Ahvâl defterleridir. Osmanlı Devleti merkez teşkilatında görev alan memurların, vazifeleri süresince hal tercümelerine konu olan durumlarının kaydedildiği defterlerin tescili işlemine Sicill-i Ahval, meydana gelen defterlere de Sicil-i Umumi Defterleri denmektedir (Genç vd, 2010, s. 237; Efe-Ürkmez, 2016, s. 11). Düzenlenen bu sicil kayıtlarıyla II. Abdülhamid Dönemi'nde devlet teşkilâtında hizmet eden memurların görevleri süresince gelişim aşamalarının izlenmesi amaçlanmıştır. Kayıt işlemleri önce Dâhiliye Nezareti'ne bağlı olan Sicill-i Ahvâl Komisyonu¹ tarafından gerçekleştirilirken, komisyonun kaldırılmasıyla daha sonra oluşturulan Me'mûrîn-i Mülkiyye Komisyonunca yürütülmeye başlanmıştır. Komisyon, teşkil edildiği 1879 yılından 1909 yılına gelinceye kadar, 92.137 adliye ve mülkiyeye mensup memurun kaydını tutmuştur. Böylece kayıt defterlerinin sayısı 201'e ulaşmıştır (Çetin, 2005, s. 89-92; Genç vd, 2010, s. 240-241; Sarıyıldız, 2009, s. 134-136; Atam, 2012, s. 360-361).

Osmanlı Devleti'nin her alanda yenilik hareketlerine giriştiği Tanzimat Dönemi'nde bürokratik yapısında da büyük değişimler meydana gelmiştir (Atam, 2014, s. 548). Böylece yeni personel politikaları, yeni kanun ve kurumlar oluşmuştur². Tanzimat'tan önce her resmî daire ihtiyaç duyduğu memuru usta-çırak sistemi içerisinde kendisi yetiştirmiştir. Kalem denilen resmî dairelere genellikle memur çocukları şakirt yani stajyer memur olarak girerler, burada defter tutma, memurluk adabı ve resmî yazı kurallarını öğrendikten sonra memurluğa terfi ederlerdi (Saydam, 2002, s. 668-677). Devlette yeni kurumların oluşturulmasıyla birlikte bürokraside çeşitlilik artmış ve neticede vasıflı memurlara ihtiyaç duyulmuştur (Findley, 1986, s. 23). Ancak eski sistemde memurun öğrendiklerinin kendi dairesinde gördükleriyle sınırlı olması ihtiyaç duyulan nitelikli elemanın yetiştirilmesinde yeni arayışlara girilmesine sebep olmuştur. 1838'de Mekteb-i Maarif-i Adliye ardından Mekteb-i Ulûm-ı Edebiye ve rüşdiyeler açılmıştır (Ergin, 1977, s. 394-400). Artık memur istihdamında bu okullardan mezuniyet tercih sebebi sayılmıştır. Mezunların memuriyetlere atanmasında sınav yapılması usulü getirilerek haksız uygulamaların önüne geçilmesi amaçlanmış ve böylelikle hak edenlerin atanmasına dikkat edilmiştir (Akyıldız, 1993, s. 52-64).

Tanzimat Dönemi'nde bürokrasinin gelişmesiyle birlikte devlet kadrolarında görev yapan memur sayısında büyük artış olmuştur. Ayrıca memurların seçimi ve tayini için komisyonlar kurulmuş, sicil kayıtları tutulmaya başlanmıştır. Memurlar için tercüme-i hâl varakaları basılmıştır. Evrakta her memurun adı ve lakabı, doğum yeri ve tarihi, babasının adı, babası memur ise rütbesi, bilinen bir kişi ise hangi aileye mensup olduğu, tahsil durumu, göreve başlama tarihi, liyakat ve ehliyet dereceleri, azil, tayin ve varsa yargılanmalar ile gayrimüslim tebaadan ise milliyeti yazılmıştır (Genç vd, 2010, 241; Kütükoğlu, 1988, s. 142-143).

Çalışmamıza konu olan Develi Tanzimat sonrası yapılan idari düzenlemede Ankara Vilayetine bağlı Kayseri Sancağının kazasıdır. Bu durum Cumhuriyet Dönemine kadar devam etmiştir. Cumhuriyet Döneminde yapılan idari düzenleme ile Develi Kayseri vilayetine bağlı ilçe statüsündedir. Bu durum günümüze kadar aynı statüde devam etmektedir (Şaşmaz, 2014, s. 162-166; Şaşmaz, 2020, s. 50, 116-117).

¹ Sicill-i Ahval Komisyonu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Sarıyıldız, 2004)

² Ayrıntılı bilgi için bkz. (Akyıldız, 2004)

Osmanlı arşivinde 25 Develili memurun kaydı bulunmuştur. Bu memurların sicill-i ahval kayıtları içerisinde verilen bilgilere dayanarak, toplumsal statüleri, eğitim durumları, meslekleri başlıklar altında detaylı olarak incelenmiştir.

Develili Memurların Toplumsal Statüleri

Osmanlı Devleti'nde halk mezhep veya dinlerine göre gruplandırılmıştır. Osmanlı Devleti'ndeki dini topluluklar millet olarak adlandırılmıştır. Osmanlı Devleti'nde Ermeni, Rum ve Yahudi milletleri bulunmaktadır. Bunların içerisinde de mezhepsel ayrımlar bulunduğundan kendi içlerinde farklı milletlere bölünmüşlerdir. Rumların Ortodoks olanları Rum milleti sayılmakla birlikte Ermeniler Ortodoks, Katolik ya da Gregoryan oluşlarına göre farklı milletlere ayrılmışlardır (Süme, 2015, s. 414).

Osmanlı millet sistemine uygun olarak Müslümanlarla gayr-i Müslimlerin bir arada oturduğu Develi'de çoğunluğu Müslüman olmakla birlikte Ermeniler ve az miktarda Rumlar da bulunmaktadır. Sicil kayıtlarında da bunu görmek mümkündür. Develili memurların mensup oldukları milletlere bakıldığında 20'si Müslüman, 4'ü Ermeni, 1'i Rumdur. Ermeni olanlar Karabet Efendi, Karabet Nazmi Efendi, Toros Agop Efendi ve Setrak Efendi'dir. Rum olan ise Bedros Kuzma Efendi'dir. Bunların hepsinin doğum yerleri de Develi kaza merkezi olarak kaydedilmiştir. Müslümanlarda da durum çoğunlukla aynıdır. Çekeneroğlu İsmail Hakkı Efendi'nin doğum yeri Develi Kazası Karahisar nahiyesi, Osman Nuri Efendinin ise Hacı Ayvaz karyesi olarak belirtilmiştir. Bazılarında ise Develi'nin kaza merkezi olan Everek de doğum yeri olarak kaydedilmiştir. Böylece Develili memurların doğum yerlerinin de çoğunlukla Develi kaza merkezi olduğunu belirtmek gerekir. Diğerlerinden farklı olarak babası Develi kaymakamlığı yapmış olan Osman Nuri Efendi'nin doğum yerinin Sivas olarak kaydedildiğini belirtmek gerekir.

Sicil kayıtlarına yansıyan bir detay da Develili iki kardeşin de memur olarak görev aldığıdır. Topal İmamoğlu lakabıyla tanınan Develi İdare Meclisi Azası Osman Ağa'nın bir oğlu İsmail Hakkı Efendi medreseden mezun olarak ilmiyeye dâhil olmuş, diğer oğlu Ali Sabri Efendi medreseden sonra Orman Mektebi'ne devam etmiş ancak eğitimini yarıda bırakmıştır. Ali Sabri Efendi ise kardeşinden farklı olarak Ziraat Bankası'nda görev almıştır.

Develili memurların kullandıkları unvan ve sıfatlara bakıldığında 23'ü Efendi, 2'si Bey unvanını kullanmıştır. Develili memurların babalarında ise çoğunlukla Efendi unvanının kullanıldığı görülmektedir. Sonrasında ise Ağa unvanı gelmektedir. Develili memurların babalarının 12'si Efendi, 8'i Ağa, 2'si Bey unvanını kullanmaktadır. 2 Bey unvanını kullananlarının babalarının da aynen Bey unvanını kullandıkları dikkati çeken bir unsurdur. Ayrıca hem Müslüman hem de gayrimüslimlerin babalarında bunlarla birlikte Hacı unvanını kullandıkları görülmektedir. Gayrimüslimlerden Bedros Kuzma Efendi'nin babası Hacı Kuzma'dır. Karabet Efendi'nin babası ise Hacı Toros Ağa'dır. İki memurun babasında ise herhangi bir unvan belirtilmemiştir. Bazı Develili memurların mensup oldukları aileler için kullanılan sıfatlar da sicil kayıtlarında yer almıştır. Buna göre Hekimzade, Develizade, Unkapanızade, Hacı Kösezade, Kerim Ağazade, Çekeneroğlu ve Topal İmamoğlu gibi şöhretlere sahip Develili memurlar bulunmaktadır.

Develili Memurların Eğitim Durumları

Eğitim durumlarına bakıldığında Develili memurların hepsi belirli bir eğitimden geçmiştir. Çoğunluğunun ilk basamak olan sıbyan ya da daha sonraki adıyla iptidai mekteplerden mezun olduğu görülmektedir. İlk eğitimini tamamladıktan sonra bir kısmı özel hocalardan ders almış, ya da eski usul eğitim veren medreseye devam etmiştir. Bunların yanı sıra rüşdiye ve idadiden mezun memurlar olduğu gibi tıbbiye gibi yüksekokul bitirenler de bulunmaktadır.

Develili memurlardan 2'si eğitimin ilk basamağı olan Sıbyan ya da iptidaiden mezun olduktan sonra devam etmemiştir. 9'u ilköğreniminin ardından rüşdiyeye devam etmiştir. Bunlardan Osman Nuri Efendi 1 yıl sonra eğitimini yarıda bırakmıştır. Diğerleri rüşdiyeyi bitirmiştir. Ali Nusret Bey ve Abdülhamid Bey askeri rüşdiyeyi bitirmiştir. Sıbyan mektebinden mezun olanların bir kısmı rüşdiye yerine özel hoca ya da medreseyi tercih etmiştir. Bunlardan 2'si özel hocalardan ders almış, 7'si ise medreseye devam etmiştir. Rüşdiyeden mezun olanların 4'ü idadiye devam etmiştir. Hüseyin Mazlum Bey gözlerindeki rahatsızlık nedeniyle okulunu yarım bırakmak durumunda kalmıştır. İsmail Hakkı Efendi ise özel hocalardan ders aldıktan sonra medreseye devam etmiştir. Sıbyan mektebi ve medreseye devam ettikten sonra daha yüksekokula devam edenlerin oranı düşüktür. Ali Sabri Efendi medreseden sonra İstanbul'da Orman mektebine devam etmiş, sonradan bu okulun Halkalı Ziraat Mektebi'yle birleştirilmesinden dolayı mezun olamamıştır. Gayrimüslimlerin ilk ve orta eğitimlerini daha çok kendi okullarında tamamladıkları görülmektedir. Ermeni milletinden Karabet Efendi, Setrak ve Karabet Nazmi Efendi ilk eğitimlerini Ermeni mektebinde tamamlamışlardır. Setrak Efendi daha sonra İstanbul'da Berberyan Mektebine devam ederken Toros Agop Efendi ise özel hocadan ders almıştır. Rum milletinden Bedros Kuzma Efendi ise Develi iptidaisini bitirdikten sonra Fransız Kumkapı mektebine ardından Ayasofya Rüşdiyesine devam etmiştir. Gayrimüslimler arasında tıp eğitiminin ağırlık kazandığı görülmektedir. 5 gayrimüslimden 3'ü Tıbbiye'ye devam etmiştir. Bunlar Toros Agop Efendi, Setrak Efendi ve Bedros Kuzma Efendi'dir.

Müslümanlardan sadece Abdülhamid Efendi Tıbbiye'den mezun olmuştur. Müslümanlar arasında yüksekokul bitirme düzeyi daha düşüktür. Mehmed Enis Efendi idadiden mezun olmuş, kaymakamlık görevlerinde bulunan Mehmed Emin Efendi ise medreseden sonra Mülkiye'yi bitirmiştir. Bir de Ali Sabri Efendi yukarıda bahsedildiği gibi Orman Mektebi'ne devam etmekle beraber mezun olamamıştır. Görüldüğü gibi Develili Müslümanlar arasında devletin açtığı yüksekokul düzeyindeki eğitim kurumlarına devam daha az orandadır. Bunun nedeni Develi'de yüksekokul düzeyinde eğitim kurumunun bulunmaması, ailelerin çocuklarını daha uzaktaki merkezlerdeki belirli okullara gönderememiş olması etkilidir.

Tablo 1: Develili memurların mezun oldukları okullar

Mezun Olduğu Okul	Mezun Sayısı
Sıbyan-İptidai Mektebi	5
Rüşdiye	3
İdadi	1
Özel Hoca	2
Medrese	7
Mekteb-i Mülkiye	1
Tıbbiye	4
Ermeni Mektebi	2

Develi'nin okul durumuna bakıldığında Develi'de 1891 yılında 69 sıbyan mektebi bulunmaktadır. İlk iptidai mektep ise 1894 yılında Develizade Hacı Ağa konağında açılmıştır. Develi'de ortaöğretim düzeyindeki rüşdiye mektebi çok geç bir tarihte 1884'de halkın yardımlarıyla 50.000 kuruş harcanarak açılmıştır. Bunun yanısıra 3 medrese, Ermeniler tarafından açılmış kız ve erkek öğrenciler için 3 okul, Rumlar için de bir kız bir de erkek okulu bulunmaktadır (Süme, 2008, s. 139-141). Mister Parker adında bir yabancı Develi'de bir okul açmıştır (Süme, 2008, s. 150-151). Develi'de İdadi düzeyinde okul bulunmamaktadır. İdadiler belirli büyük merkezlerde bulunmaktaydı. Tıbbiye, Mülkiye gibi üniversite düzeyindeki okullar

ise İstanbul'daydı. Develili gayrimüslimler çocuklarını bu yüksekokullarda okusunlar diye İstanbul'a göndermişlerdir. Ancak Müslümanlar için aynısını ifade edebilmek güçtür.

Develili memurların bildikleri dillere bakıldığında hepsinin öncelikle Türkçe okur-yazar düzeyde olduğunu belirtmek gerekir. Bunun yanı sıra 5 kişi Ermenice, 3 kişi Fransızca, 3 kişi Arapça ve Farsça, 1 kişi Rumca bilmektedir. 3 kişinin ise bildiği dil konusunda sicil kaydında bilgi olmamakla beraber bunlardan ikisi Tıbbiye'ye devam etmiş kişiler olduğundan bunlardan birinin Ermenice diğerinin de Rumca bilmesi kuvvetle muhtemeldir.

Müslüman olan Mehmed Feyzi Efendi'nin hem Rumca hem de Ermenice bilmesi dikkati çeken unsurdur. Babası tüccar olan Mehmed Feyzi Efendi muhtemelen bu sayede farklı milletlerden kişilerle temas halinde olmasından dolayı bu dilleri öğrenmiştir. Doktor olan Hafız Salih Efendi ise Türkçe ve Fransızcanın yanı sıra Ermenice bilmektedir. Bu da yine Develi'nin bu dönemdeki demografik yapısıyla açıklanabilir.

Develili Memurların İstihdam Alanları

Develili Memurların istihdam alanlarını Maliye, Yönetim, Ziraat Bankası, Duyun-ı Umumiye, Sağlık, Hukuk, İlimiye ve diğer olmak üzere 8 farklı alanda toplamak mümkündür. Diğerlerine oranla daha fazla maliye ve Ziraat Bankası'nda görev alan Develili memurların çoğunlukla yine Develi ve çevresinde görev aldığını söylemek mümkündür. 12 memur Develi'de görev almıştır. Bunlardan bir kısmı memuriyetine Develi'de devam ederken bir kısmı daha sonrasında farklı yerlerde de çalışmışlardır. Bunun haricinde Kayseri, Ankara, Sivas, Suriye, Trablusşam, Karesi, Hicaz, Erzincan, Trabzon, Sinop, Diyarbakır, Adana, Muş ve İstanbul gibi ülkenin çeşitli vilayetlerinde görev almışlardır.

Duyun-ı Umumiye'de çalışan İsmail Hakkı Efendi, Mabeyn Tablekarı Çekeneroğlu Süleyman Ağa'nın oğludur. Trabzon ve Sinop Duyun-ı Umumiyesi'nde görev almıştır. Hukuk alanında görev alan Develi Kazası İdare Meclisi Azası İbrahim Ağa oğlu Mehmed Hilmi Efendi ise önce çeşitli kâtiplik görevlerinde bulunduktan sonra Develi Bidayet Mahkemesi Müstantıklığında görev almıştır. Topal İmamoğlu Ali Osman Ağa'nın oğlu İsmail Hakkı Efendi ise medreseden özel hocalardan ders almıştır. Bu sayede de Osmanlı Devleti'nde ilmiye teşkilatına dâhil olmuştur. İstanbul'da Fetvahaneye girmiş, ardından Şer'îye Odasında görev almıştır.

Diğer alanlarda görev alan Develili memurlar ise alt başlıklar halinde detaylıca incelenmiştir.

Develili memurların çalıştıkları alanlara göre maaşları ortalama 400-500 kuruş civarındadır. Aşağıdaki tabloda memurların maaşlarını görmek mümkündür. Tabloda memurların son aldıkları maaşlar esas alınmıştır.

Tablo 2: Develili memurların maaş ve ücretleri

Maaş Aralığı (kuruş)	Toplam
50-300	7
360-500	9
550-900	5
950-2000	3
2500-5000	1

Toplam Kişi	25
--------------------	-----------

En düşük gelire sahip Develili memur Kerim Ağazade Abdülkerim Ağa'nın oğlu Mehmed Fevzi Efendi'dir. Develi Nüfus Kâtipliğinde görev alan Fevzi Efendi'nin maaşı 125 kuruştur. En yüksek gelire sahip memur ise Ermeni milletinden Hacı Toros Ağa'nın oğlu Karabet Efendi'dir. Ziraat Bankası Riyaseti görevini yürüten Karabet Efendi 4.360 kuruş ikramiye almıştır. Ancak kendisi buradan istifa ederek ayrılmıştır. Kendisinin daha sonraki gelirine dair bu yüzden bilgi edinilememektedir. Diğer memurlara oranla daha yüksek gelire sahip kesim elbette yönetim alanında görev alanlardır. Kaymakamlık görevinde bulunanlar ortalama 1.500-2000 civarında maaş almaktadır. Maliye alanında görev alanların da nisbeten iyi bir gelire sahip oldukları görülmektedir.

Yönetim Alanında İstihdam Edilenler

Develili memurlar arasında yönetim kademesinde kaymakamlık ve nahiye müdürlüğünde bulunan 4 kişi vardır. Bunlardan Hacı Mustafa Efendi ve Mehmed Emin Efendi kaymakamlık, Mehmed Efendi ise nahiye müdürlüğü yapmıştır. Ali Nusret Bey ise bir dönem vekâleten Erbaa Kazası kaymakamlığında bulunmuştur. Yönetim kademesinde olduklarından diğer memurlara oranla maaşları daha yüksektir. Nahiye müdürlerinin ise daha düşük maaş aldığı Yahyalı nahiyesi müdürü Mehmed Efendi'nin sicil kaydından anlaşılmaktadır.

Tablo 3: Yönetim alanında istihdam edilenler

Memurun Adı	Baba Adı	Baba Mesleği	Görev Yaptığı Yerler	Maaşı
Hacı Mustafa Efendi	Osman Ağa	Ziraat	Askeriye Tabur Kâtipliği, Karapınar Kazası Müdürlüğü, Ürgüp, Eğridir, Seydişehir, Ereğli Kazaları kaymakamlığı (vekâleten), Mersin İskelesi Askerî zahire sevkiyatı memuru, Mersin Kazası Kaymakamlığı (vekâleten), Mersin Aşar ve Ağnam memuru, Anamur Kazası Kaymakamlığı	750-2000
Mehmet Efendi	Hekimzade Mehmed Efendi	Nüfus Mukayyidi	Develi Kazası Nüfus Mukayyidliği, Tahrirat Kâtipliği, Yahyalı Nahiyesi Müdürlüğü	320
Mehmed Emin Efendi	Develizade Arif Feyzullah		Kayseri Deavi ve Mal Kalemi, Kepsut Nahiye Müdürü, Balat nahiyesi Müdürlüğü, Balıkesir Aşar Müfettişliği, Gönen Nahiye Müdürlüğü, İvrindi Nahiye Müdürlüğü, Mecidiye Kazası Kaymakamlığı, Boğazlıyan Kazası Kaymakamlığı, Çubukabad, Mihaliçcik Akdağ Madeni, Hicaz Kazası kaymakamlıkları	1500
Ali Nusret Bey	Osman Bey	Develi Kazası Kaymakamı	Sivas Muhasebe Kalemi Mukayyitliği, Tokat Tahrirat	1250

			Müdüriyeti, Erbaa Kazası Kaymakamlığı (vekâleten)	
--	--	--	--	--

Maliye Alanında İstihdam Edilenler

Develili memurların ağırlıklı olarak maliye alanında görev aldıkları görülmektedir. 6 kişi bu alanda çalışmıştır. Maaşları da ortalama 300 ila 500 kuruş arasındadır. En fazla geliri olan memur ise 800 kuruş ile Ali Rıza Efendi'dir.

Tablo 4: Maliye alanında istihdam edilenler

Memurun Adı	Baba Adı	Baba Mesleği	Görev Yaptığı Yerler	Maaş
Mahmud Nedim Efendi	Mehmed Ağa	Tüccar	Develi Kazası Piyade Tahsildarlığı, Süvari Tahsildarlığı, Aşar-ı Anbar Memurluğu, Ağnam Memurluğu, Ziraat Bankası Muhasebe Kâtipliği	350-400
Mustafa Nail Efendi	Hacı Kösezade Everekli Hüseyin Efendi	Tüccar	Trablusgarb asker, Koçhisar Memlehası tutuklu süvariliği, Konya Divan-ı Umumiye Nezareti Muhasebe Kalemi, Konya Divan-ı Umumiye piyade kolculuğu, Tosun Memlehası Müdüriyeti kantar Kitabeti, Hacı Bektaş Memlehası Sandık Eminliği.	300-400
Karabet Nazmi Efendi	Artin Ağa	Tüccar	Develi Tadad-ı Ağnam Muharrirliği, Develi Menafi Kitabeti, Develi Mal Müdür Muavinliği	300-360
Osman Nuri Efendi	Mehmed Efendi		Taşra Rüesası Hümayunu, Dâhiliye Nezareti Evrak Odası, Develi Kazası Vergi Kitabeti	500
Ali Rıza Efendi	Ahmed Efendi	Develi Kazası Mal Müdürü	Develi Mal Kalemi, Erzurum Mal Kalemi, Silifke Vergi Kitabeti, Ankara Tadilat-ı umumiye Seyyar Fırkası Muharrir-i Saniliği, Silifke ve Suriye Muharrir-i Evveliliği, Trablusşam Vergi Memurluğu	675-800
Derviş Efendi	Mehmed Efendi		Develi Kazası Mal Kalemi, Hayvanat-ı Ehliye Rüsümü Tahsildarlığı, Develi Sandık Emaneti	360

Ziraat Bankasında İstihdam Edilenler

Maliyeden sonra Develili memurların yoğun olarak Ziraat Bankası'nda istihdam edildikleri görülmektedir. Devletin ziraat ve ticaretin geliştirilmesine destek amacıyla Nafia Nezareti'ne bağlı olarak kurduğu Ziraat Bankası resmi devlet kurumu hüviyetindeydi ve personeli de devlet memuru sayılmaktaydı (Kazgan, 1997, s. 165-171). Ortalama olarak Ziraat

bankasında çalışanların 400-600 kuruş civarında maaş aldıkları görülmektedir. Develi Ziraat Bankası Müdürlüğü görevinde bulunan Karabet Efendi 4.360 kuruş almakla birlikte sicil kaydında bu miktar maaş olarak değil ikramiye olarak geçmektedir.

Tablo 5: Ziraat bankasında istihdam edilenler

Memurun Adı	Baba Adı	Baba Mesleği	Görev Yaptığı Yerler	Maaşı
Karabet Efendi	Haci Toros Ağa		Develi Kazası Belediyesi Azalığı, İdare Meclisi Ermeni temsilciliği, Develi Kazası Ziraat Bankası Riyaseti	4.360
Ali Sabri Efendi (kardeşi var)	Topal İmamoğlu Ali Osman Efendi		Ziraat Bankası Mülazımın Odası, Kayseri Ziraat Bankası Şubesi Memur Muavinliği, Avanos, Kırşehir, Muhasebe Kâtipliği (vekâleten), Erzincan Ziraat Bankası Şubesi memuriyeti.	500-600
Ahmed Ragıp Efendi	Mehmed Efendi		Develi Ziraat Bankası Muhasebe Kitabeti	400
Mehmet Enis Efendi	Hüseyin Hilmi Efendi		Sivas Ziraat Bankası Muvazzaf Mülazımlığı, Sivas Ziraat Bankası Kâtip-i Saniligi, Şube Veznedarlığı, Suşehri Ziraat Bankası Muhasebe Memurluğu, Aziziye Kazası Mal Müdürlüğü	400
Mahmud Nedim Efendi	Hacı Ahmet Ağa	Tüccar	Develi Kazası Piyade tahsildarlığı, Kayseri Sancağı Sandığı, Aşar Anbar memurluğu, Kaza Ağnam Memurluğu, Kayseri Ziraat Bankası Muhasebe Kitabeti	

Sağlık Alanında İstihdam Edilenler

Sağlık alanında çalışan 4 Develili devlet adamı vardır. Sağlık alanında daha çok gayrimüslimlerin istihdam edildiği dikkati çekmektedir. Dört sağlık çalışanından üçü gayrimüslimdir. Bu kişilerin okudukları okullar da diğerlerinden farklıdır. Örneğin Toros Agop Efendi ilköğrenimini tamamladıktan sonra özel hocalardan ders almış, ardından İstanbul'a gelerek Üsküdar ve Vefa İdadi Mekteplerine devam etmiş, Tıbbiye'den de mezun olmuştur. Aynı şekilde Setrak Efendi de önce Develi Ermeni Mektebine gittikten sonra İstanbul'da Ermenilerin gittiği Berberyan Mektebine devam etmiş, sonra da Tıbbiye'den mezun olmuştur. Bedros Kuzma Efendi de yine İstanbul'da eğitim almıştır. Kumkapı Fransız Mektebi, Ayasofya Rüşdiyesi ve Mercan idadi Mektebini bitiren Kuzma Efendi, Tıbbiye'den mezun olmuştur. Doktorlar arasında tek Müslüman Develili olan Abdülhamid Efendi ise önce Develi'de ilk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul'a gelmiş, Fatih askeri Rüşdiyesine gittikten sonra Tıbbiye'ye girerek mezun olmuştur. Doktorların maaşlarına bakıldığında 600 kuruş olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 6: Sağlık alanında istihdam edilenler

Memurun Adı	Baba Adı	Baba Mesleği	Görev Yaptığı Yerler	Maaşı
Toros Agop Efendi	Agop	Esnaf	Koçhisar Belediye Tababeti, Bor Kazası Tababeti	600
Setrak Efendi	Agop Keleşyan	Develi Ticaret Mahkemesi ve İdare Meclisi Azası	Develi Kazası Belediye Tababeti,	600
Bedros Kuzma Efendi	İskenderoğlu Hacı Kuzma	Bakkal	Feke Belediye Tababeti	600
Abdülhamid Efendi	Hafız Salih Efendi	Develi Rüşdiyesi Muallimi	Çemişgezek ve Iğın	600

Diğer Alanlarda İstihdam Edilenler

Nüfus memurluğu, çeşitli kâtiplik görevleri gibi alanlarda çalışan Develili memurlar da bulunmaktadır. Bu memurluklar diğerlerine oranla daha düşük düzeyde memurluklar olduğundan maaş miktarları diğerlerine göre daha azdır. Bunların isimleri, çalıştıkları kurumlar ve gelirleri aşağıdaki tabloda olduğu gibidir:

Tablo 7: Diğer alanlarda istihdam edilenler

Memurun Adı	Baba Adı	Baba Mesleği	Görev Yaptığı Yerler	Maaşı
Mehmed Fevzi Efendi	Kerim Ağazade Abdülkerim Ağa		Develi Nüfus Kalemi, Develi Kazası Nüfus Kitabeti	125
Osman Nuri Efendi	Hacı Ali Efendi		İstanbul Polis Silki, Beykoz tadilat-1 umumiye seyyar Fırkası Mukayyidliği	500
Mehmed Feyzi Efendi	Kürt Emin Ağa	Tüccar	Tahrirat Kalemi, Develi Tahrirat Kitabeti	273
Hüeyin Mazlum Bey	Ali Rıza Bey	Feke Kaymakamı	İstanbul Merkez Nüfus İdaresi	250
Mustafa Nail Efendi	Hacı Kösezade Hüseyin Efendi	Tüccar	Askeriye silki, Koçhisar Memlehası mevkuf sergerde süvariliği, Konya Divan-1 Umumiye Muhasebe Kalemi, Tosun Memlehası Kantar Kitabeti, Hacı Bektaş Sandık Eminliği	400

Memurların Biyografileri

Müslüman Memurlar

Hacı Mustafa Efendi

Hacı Mustafa Efendi, erbab-ı ziraatten Osman Ağa'nın oğludur. 1259 yılında Develi Karahisar kasabasına bağlı Kale karyesinde doğmuştur.

Sıbyan mektebinde Kuran-ı Kerim, Arabça ve Farsça üzerine eğitim almıştır. Türkçe okuyup yazabilmektedir.

1845 yılında yirmi yaşında askerlik mesleğine dâhil olmuş, 1852 yılına kadarki süreçte okuma-yazma bilmesi nedeniyle tabur kâtipliğine yükselmiş, 1856 yılında istifa ederek askerlikten ayrılmıştır. 1862 yılının mart ayında 750 kuruş maaş ile Konya sancağında Karapınar Kazası Müdürlüğü'ne memur olmuştur. Ancak sonradan burada yapılan idari düzenleme esnasında Karapınar Kazası nahiye olarak Ereğli kazasına bağlandığından buradaki memuriyet görevi kaldırıldığından açıkta kalmıştır. 9 Kasım'da 1869 bin yüz yirmi beş kuruş maaşla Konya vilayetinin Ürgüp; 28 Ağustos 1870 tarihinde aynı maaşla Eğridir Kazaları Kaymakamlıklarına tayin olunmuştur. Ancak sonradan yerine başkaları görevlendirildiğinden 17 Nisan 1872 tarihinde görevden alınmıştır. Yaklaşık bir yıl sonra 9 Nisan 1873 tarihinde yeniden Eğridir Kazası kaymakamlığına tayin olursa da memuriyeti Babıali'ce asaleti yine tasdik edilmemesinden dolayı görevden alınmıştır. 25 Kasım 1873 tarihinde aynı maaşla Seydişehir; 2 Şubat 1875 tarihinde becayiş sureti ile Ereğli Kazası Kaymakamlıklarına memur olsa da 12 Aralık 1875 tarihinde görevi bitmiştir. 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı) esnasında 22 Ekim 1877 tarihinde 2.000 kuruş maaş ile Mersin İskeleyi'ne askerinin zahire sevkياتına memur edilmiştir. Savaşın bitmesiyle 28 Eylül 1879 tarihinde 1.570 kuruş nisf maaşla Mersin Kazası Kaymakamlığı Vekâleti'ne tayin olunarak asıl kaymakamın görev yerine gelmesiyle 5 Mart 1880 tarihinde 800 kuruş maaş ile Mersin Kazası Aşar ve ağnam memuru olup 12 Nisan 1886 tarihinde bu memurluğun lağvıyla memuriyeti yine son bulmuştur.

23 Eylül 1890 tarihinde 1.215 kuruş Adana vilayeti Anamur Kazası Kaymakamlığı'na tayin buyurulmuştur. Sonrasında yaşlılığından dolayı kendisine uygun bir yer olmadığından 13 Eylül 1895 tarihinde azledilmiştir (BOA., DH.SAİD., d. 18/373).

Görevi süresince hakkında herhangi bir suiistimal veya soruşturma bulunmamıştır.

Mehmed Efendi

Mehmed Efendi, Develi Kazası eski Nüfus Mukayyidi vefat etmiş olan Hekimzade Mehmed Efendi'nin oğludur.

1837/1838 yılında Ankara Vilayeti'nde Develi Kazası'nda doğmuştur. Burada sıbyan mektebinde ilköğrenimini tamamladıktan sonra özel hocalardan Arapça ve Farsça dersler almıştır. Türkçe okur-yazardır.

1858 yılında 25 kuruş maaşla Develi Kazası Nüfus Mukayyidliği'nde bulunup 2 Mayıs 1870 tarihinde 400 kuruş maaşla kaza-yı mezkûr Tahrirat kitabetine tayin olmuştur. Maaşı önce 380, sonrasında 342 ve 273 kuruşa düşürülmüştür. 22 Ağustos 884 tarihinde istifa etmiştir. 5 Temmuz 1892 tarihinde 320 kuruş maaşla Konya Vilayeti'nde Yahyalı Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin olursa da 2 Ocak 1898 tarihinde istifa ederek ayrılmıştır.

Görevinden herhangi suiistimal nedeniyle değil kendi isteği ile istifa ederek ayrıldığı yetkili mercilerde de tasdik edilmiştir (BOA., DH., SAİD., d., 77/75).

Mehmed Emin Efendi

Mehmed Emin Efendi, Develizade Arif Feyzullah'ın oğludur.

1844/1845 yılında Kayseri Sancağı dahilinde Develi Kazası'nda doğmuştur.

Sıbyan mektebinde ilk eğitimini tamamladıktan sonra Kayseri'de Kozanzade Medresesi'nde Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Atik Mektebi Fünun-ı Mülkiyeye devam ederek orada fenn-i hesap, cebir, hendese, resim, usul-i fitrı, tarih ve inşa, mecelle, kanun-ı ticaret derslerini almıştır. Mezun olduktan sonra aynı okulda özel olarak verilen evzan-i cedidi ve mecis-ı küsuratı eğitimi almış ve mezun olmuştur. Türkçe okur yazardır.

1870/1871 yılında 18 yaşında olduğu halde Kayseri Dava ve Mal Kalemlerine mülazameten devama başlayıp 1873 yılında İstanbul'a gelerek mekteb-ı funun-ı mülkiyede tahsilini tamamlamıştır. 18 Ağustos 1879 670 kuruş maaş ile Karesi Vilayeti dahilinde Kesbut Nahiyesi Müdüriyeti'ne tayin olmuştur. 29 Aralık 1881 tarihinde Kesbut'un su ve havasının kendisine iyi gelmediği gerekçesiyle 530 kuruş maaş ile aynı vilayette Balat Nahiyesi Müdüriyeti'ne geçmiştir. 31 Ocak 1883 tarihinde istifa etmiş, sonrasında 1.000 kuruş maaşla 3 ay Balıkesir Aşar Müfettişliği görevini yürütmüştür. 6 Şubat 1884 tarihinde beş yüz altmış kuruş maaşla Bandırma Kazası'nın Gönen Nahiyesi Müdüriyeti'ne atanmıştır. Buradan da İvrindi Nahiyesi Müdürlüğü'ne geçse de daha sonra istifa ederek ayrılmıştır.

Kebsut Nahiyesi Müdüriyetinde iken bir tutuklunun kaçırılması olayına adı karışmış, 15 gün hapis cezası alarak tutuklanmasına karar verilse de kendisi bir üst mahkemeye başvurmuştur. Ayrıca hakkında adam dövmek, eşkiyadan bazılarının salıverilmesine aracılık etmek gibi suçlamalar olsa da yapılan inceleme neticesinde olayla bağlantısı olmadığı gerekçesiyle hakkındaki dava düşmüştür. Bu esnada 25 Haziran 1885 tarihinde 1.250 kuruş maaş ile Ankara Vilayeti dahilinde kain Mecidiye Kazası Kaymakamlığı'na tayin olunmuştur. Burada 3,5 yıl çalıştıktan sonra 17 Mart 1889 tarihinde 1.215 kuruş masala Ankara Vilayeti Boğazlıyan kazası kaymakamlığına nakledilmiştir. 10 Eylül 1890 tarihinde rütbe-i salise tevcih olunmuştur.

31 Ağustos sene 1892 tarihinde aynı maaşla Çubukabad Kazası Kaymakamlığı'na nakil edilmiştir. Aynı yıl 1.250 kuruş maaşla ve becayiş suretiyle Akdağ Kazası Kaymakamlığı görevine getirilse de bölgenin önemi oranında hizmet edemediği gerekçesiyle Ankara Vilayeti'nden kendisinin yerine başka bir kaymakam tayini talep edilmiş, bu yüzden aynı yıl 1.215 kuruş maaş ile Mihaliççik Kazası Kaymakamlığı'na nakledilmiştir.

11 Ekim 1893 tarihinde iyi hizmetine binaen terfien saniye sınıf-ı sanisi tevcih buyrulmuştur (BOA., DH.SAİD. d., 2/782).1 Kasım 1913 tarihinde Ankara Vilayetinden bildirilen yazıda Mehmed Emin Efendi nısf (yarım) maaşla bir müddet Akdağ Madeni Kazası Kaymakamlığında bulunmuştur. 9 Nisan 1914 tarihinde 1.500 kuruş maaşla Hicaz Kazası Kaymakamlığına tayin olmuştur. 23 Mayıs 1914 tarihinde ise burada vefat etmiştir (BOA., DH.SAİD., d. 180/225)

Mahmut Nedim Efendi

Unkapanızade tüccardan vefat etmiş Hacı Mehmet Ağa'nın oğludur.

1849/1850 yılında Develi Kazası'na bağlı Everek Karyesi'nde doğmuştur. Burada sıbyan mektebinde ilk öğrenimini tamamladıktan sonra özel hocalardan Arapça ve Farsça dersleri almıştır. 26 yaşında iken 22 Ocak 1876 tarihinden 30 Ocak 1880 tarihine kadar 300 kuruş maaşla Develi Kazası Piyade Tahsildarlığı'nda bulunup 22 Ekim 1880 tarihinden itibaren %6 kuruş aidatla aynı kazanın Süvari Tahsildarlığı görevini de ifa etmiştir. 23 Eylül 1882 tarihinde aynı aidatla Develi Kazası Sertahsildarlığı'na tahvil olunmuş ise de üç ay sonra Kayseri Sancağından yerine başkasının tayin kılınması üzerine görevinden ayrılmıştır. Süvari Tahsildarlığı'nda bulunduğu müddet zarfında 6.302 kuruş 30 para ve ser tahsildarlıktan da 1.436 kuruş 25 para aidat almıştır. 20 Kasım 1882 tarihinden itibaren iki sene müddetle ve 360 kuruş maaşla Kayseri Sancağı Sandığına; 24 Ekim 1884 tarihinden itibaren 300 kuruş maaşla iki sene müddetle Âşar-ı Anbar memurluğuna; 24 Ekim 1886 tarihinden itibaren 360 kuruş maaş ve iki sene bir ay müddetle ikinci defa Sandık Emanetlerinde istihdam olunmuştur. 1889 yılı Martında

500 kuruş maaşla merkez Kaza Ağnam Memurluğu'nda bulunmuş, sonradan 400 kuruş maaşla merkez kaza Ziraat Bank Sandığı Muhasebe Kitabeti'ne tayin edilmiştir. Kaza kaymakamlığından yazılan mülâhazalarda görevini hakkıyla yerine getirdiği bildirilmiştir (BOA., DH.SAİD., d. 102/265).

Mehmed Hilmi Efendi

Develi Kazası Meclis İdare azalığında bulunmuş olan İbrahim Ağa'nın oğludur.

1851/1852 yılında Ankara Vilayetin'de Develi Kazası'nda doğmuştur. Develi Kazası sıbyan mektebinde ilk öğrenimini tamamladıktan sonra medresede Arabça ve mantık tahsil etmiştir. Türkçe okur yazardır. Arapça ve Farsça'ya aşinadır.

21 Kasım 1874 tarihinde 150 kuruş maaşla Develi Kazası Duhan Fabrikası Kitabeti'ne tayin olmuştur. Aynı yıl 200 kuruş maaşla Develi Kazası Rüsumat Kitabeti'ne tahvil olunarak dört sene dokuz ay sonra bu kurumun kaldırılmasıyla açıkta kalmıştır. 20 Ekim 1880 tarihinden itibaren yirmi iki ay Develi Kazası; 24 Nisan 1884 tarihinden 14 Temmuz 1884 tarihine kadar vekaleten İncesu Kazası; 22 Ağustos 1884 tarihinden 1 Şubat 1885 tarihine kadar tekrar Develi Kazası Sertahsildarlıklarında yüzde ellişer kuruş aidatla çalışmıştır. 27 Ekim 1885 tarihinden 12 Mart 1890 tarihine kadar 225 kuruş maaşla Develi Kazası Bidayet Mahkemesi Müstantıklığı vazifesinin yerine aynı mahkemede azalık görevine getirilmiştir. 20 Haziran 1890 tarihinde 250 kuruş maaşla Develi Kazası nüfus memuriyetine tayin olunarak 14 Temmuz 1904 tarihinden itibaren ayrıca bir 250 kuruş daha maaşla dokuz ay on gün kadar tahrir-i nüfus memuriyetini de yapmıştır. 11 Mayıs 1909 tarihinde icra kılınan tensikatta tensik kararnamesinin on birinci maddesi gereğince kadro haricine çıkarılmıştır. Yazılan mülâhazalarda görevini hakkıyla yerine getirdiği bildirilmiştir.

Hilmi Efendi tensikat kanunu mucibince kadro dışı kaldığından yeniden bir göreve atanmasını arz eden bir dilekçe kaleme almış, Tensikat Komisyonu'nunda isteği görüşülmüş ve yeniden istihdamına mani bir durumun olmadığı kararlaştırılmıştır. Ancak bundan sonrasında görev yerine dair başka bir bilgi sicil kaydında bulunmamaktadır (BOA., DH.SAİD., d., 181/391).

İsmail Hakkı Efendi

İsmail Hakkı Efendi mutfak görevliliğinden (Mabeyn-i Hümayun Tablekarlığı'ndan) emekli Kayserili Çekeneroğlu demekle maruf Süleyman Ağa'nın oğludur. 30 Mart 1854 tarihinde Kayseri'ye tabi Develi Kazasının Karahisarı Nahiyesi'nde doğmuştur.

Karahisar nahiyesi iptidai mektebinde ilköğrenimini tamamlamıştır. Mekteb-i ibtidaiyesinde mukaddime-ı ulum eğitimi almıştır. Türkçe okur yazardır.

Mülazemet suretiyle sekiz ay kadar Trabzon Duyunu Umumiye-i Osmaniye Nezareti'ne devam ettikten sonra 25 Haziran 1894'te kırk bir yaşında olduğu halde 250 kuruş maaş ile Sinop Duyunu Umumiye-i Osmaniye Merkez Memuriyeti Tuz Anbar Memurluğuna atanmıştır.

Trabzon Duyunu Umumiye Nezaretiyle İdare-i Merkeziye Müdde-i Umumi'yesinden yazılan mülâhazalarda görevini hakkıyla yerine getirdiği bildirilmiştir (BOA., DH., SAİD., d. 132/419).

İsmail Hakkı Efendi

Vefat etmiş Ali Osman Efendi'nin oğludur. Topal İmamoğlu lakabıyla tanınmaktadır.

1857/1858 senesinde Ankara Vilayetinde Develi kasabasında doğmuştur.

Muallim-i mahsusdan mukaddime-ı ulûm-ı diniye ile sarf ve nahv-ı Arabî tahsil edip ahiren Çemberlitaş'taki Köprülü Mehmet Paşa Medresesi'nde ulûm-ı Arabiye'den gerekli eğitimlerini tamamlayarak icazetname almıştır. Derdini anlatacak kadar kadar Türkçe kitabet eylediği tercüme-ı hâl varakasında belirtilmiştir.

23 Ekim 1887 tarihinde 5 kuruş yol maaşı tahsisiyle Fetvahane'ye tayin olunmuştur. 12 Şubat 1889 tarihinde kendisine bâ-ibtida-ı hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunup 26 Ekim 1890'da 120 kuruş maaşla Pusula Odası'na memur olmuştur. Aynı yıl aynı maaşla Fetva Odasına tayin olunmuştur. Maaşı sonradan 150 kuruşa, yol maaşı ise 133 kuruşa çıkarılmıştır. 26 Mayıs 1892 tarihinde 140 kuruş maaşla İlamat-ı Şer'iyeye Odası mukayyit muaviniliğine tayin olunmuştur. 12 Mayıs 1892 tarihinde maaşı 180 kuruşa çıkarılmış, bu odanın hasılatından da 39 sehim itibarıyla 2 sehim almaktadır.

13 Şubat 1894 tarihinde 260 kuruş maaşla muavin-i evveliğe nakil edilerek tarik maaşı 171 kuruşa çıkarılmıştır. Maaşı sonradan 253,5 kuruşa ve tarik maaşı 166 kuruş 30 paraya indirilmiştir. Bir müddet sonra tarik maaşı 204 kuruş 30 paraya çıkarılmıştır. 13 Mart 1898'de 419 kuruş 10 para maaşla mukayyitliğe atanmış, 7 Temmuz 1898 tarihinde rütbesi hareket-ı harice terfi buyurulmuş ve tarik 293 kuruşa çıkarılmıştır 14 Mart 1900 tarihinde 263 kuruş 10 para maaşla İlamat-ı Şer'iyeye Mümeyyiz Muavin-i salisliğine tayin olunmuş, maaşı sonradan 331 kuruşa ve 7 Ağustos sene 1316 (20 Ağustos 1900) yetmiş bir buçuk kuruşa çıkarılmıştır (BOA., DH. SAİD., d., 93/363).

Mehmed Fevzi Efendi

Müteveffa Abdülkerim Ağanın oğludur. Kerim Ağazade namıyla bilinmektedir.1861 yılında Develi Kazası'nda doğmuştur.

Everek Kasabası sıbyan mektebi'nde ve Alaca Medresesi'nde Arapça ve Farsça okumuştur. Türkçe okur-yazardır. Arapça ve Farsça lisanlarına aşinadır.

Develi Kazası nüfus kalemine mülazemetle devam ettikten sonra 13 Nisan 1894 tarihinde mahsus olan 125 kuruş maaşının yarısıyla Develi Kazası nüfus kitabetine vekaleten ve 14 Eylül 1894 tarihinde aynı maaşla asaleten tayin olunmuştur. 14 Mart 1910 tarihinde Develi Kazası tensik komisyonu kararıyla görevinden alınmıştır.

Develi Kazası İdare Meclisinden gönderilen varakada görevinde zimmet ya da suistimal bulunmadığı bildirilmiştir. Dahiliye Nezareti Muhasebe Müdürüyeti'nden gönderilen yazıda istihdamına onay verilmiştir (BOA., DH. SAİD., d. 174/423).

Ali Sabri Efendi

Topal İmamoğlu müteveffa Ali Osman Efendi'nin oğludur. 1863/1864 yılında Develi kasabasında doğmuştur.

Sıbyan mektebinde Kur'an dersi aldıktan sonra Salahiye ve Dersaadet'te Köprülü Mehmet Paşa Medresesi'nde bir miktar ders gördükten sonra Orman Mektebi'ne girmiş ve ikinci kısmına kadar devam ettiği halde okulun sonradan Halkalı Ziraat Mektebi ile birleştirilmesinden dolayı 9 Kasım 1890 tarihinde eğitimini yarıda bırakmıştır. Bir müddet Ziraat Bankası İdare-ı Merkeziyesi Mülazimin Odası'na maaş almadan devam edip, 5 Ağustos 1894 tarihinde 31 yaşında 500 kuruş maaşla Kayseri Sancağı Ziraat Bankası Şubesi Memur Muavinliği'ne tayin olunmuştur.

4 Haziran 1906 tarihinden 12 Ağustos 1902 tarihine kadar 840 kuruş maktu maaşla ile Avanos, 10 Ekim 1903 tarihinden 18 Kasım 1903 tarihine kadar 630 kuruş ücretle Kırşehir Kazaları Ziraat Bank Sandıkları Muhasebe Kitabetlerini vekâleten yürütmüştür. Buralardan yazılan mülâhazalarda görevini hakkıyla yerine getirdiği, zimmet ve ilişiği olmadığı bildirilmiştir.

8 Ekim 1907 tarihinden 8 Ekim 1908 tarihine kadar başkaca 200 kuruş maaşla adı geçen şubenin memur vekâletinde bulunmuştur. 14 Ocak 1910 tarihinde 500 beş yüz kuruş maaşla Erzincan Ziraat Bank Şubesi Memuriyeti'ne nakledilmiştir (BOA., DH. SAİD., d., 99/157).

Osman Nuri Efendi

Müteveffa Hacı Ali Efendi'nin oğludur.1865/1866 yılında Develi Kazası'na bağlı Ayvaz Hacı Karyesi'nde doğmuştur.

Sıbyan mektebinde ilköğrenimini tamamladıktan sonra Develi Kazası Rüşdiye Mektebinde bir sene kadar okumuştur. Türkçe okur-yazardır.

29 Ağustos 1897 tarihinde 300 kuruş maaşla Dersaadet Polis Silkine dahil olup 7 Temmuz 1898 tarihinde istifa ederek ayrılmıştır. 26 Ağustos 1900 tarihinde 500 kuruş maaş ile Beykoz Kazası tadilat-ı umumiye seyyar fırkası mukayyidliğine tayin olunmuştur. (BOA, DH.SAİD., d. 134/355)

Mustafa Nail Efendi

Tüccardan Hacı Kösezade Evrekli merhum Hüseyin Efendi'nin oğludur. 1 Kasım 1898 tarihinde Develi Kazası dahilinde Evrek'de doğmuştur. Sıbyan mektebinde ilköğrenimini tamamladıktan sonra medresede de Arapça ve Farsça eğitim almıştır. Türkçe okur yazar.

16 Mayıs 1888 tarihinde 20 yaşında olduğu halde silk-i celil-i askeriye girip Trablusgarb'da görev almıştır. 10 Mayıs 1889 tarihinde ihraç olunmuş 13 Haziran 1894 tarihinde 200 kuruş aylıkla Koçhisar memlahası mevkuf sergerde süvariliğine konulup beş ay burada çalışmıştır. Sonrasında Konya Divan-ı Umumiye Nezareti Muhasebe Kalemine mülazemetle göreve başlamış ve 25 Ocak 1895 tarihinde 150 kuruş aylıkla Konya Divan-ı Umumiye piyade kolculuğuna, ve 12 Mart 1896 tarihinde terfien 300 kuruş aylıkla Tosun memlehası müdüriyeti kantar kitabetine tayin kılınmıştır. 15 Mayıs 1896 tarihinde 400 kuruş maaşla terfien Hacı Bektaş Memlahası Sandık Eminliği'ne nakil edilmiştir (BOA., DH., SAİD, d., 122/69).

Mehmed Feyzi Efendi

Mehmed Feyzi Efendi Tüccardan Kürt Emin Ağa'nın oğludur. 14 Nisan 1871 tarihinde Develi Kazası'nın Evrek Kasabası'nda doğduğu nüfus tezkire-i Osmaniyesi suret-i musaddıkasında muharerdir. Mezkur Evrek Kasabası'nda vakı Evliya Efendi Mektebi'nde dini eğitim almıştır. Sonrasında Develi Kazası Mekteb-ı Rüşdiyesi'nden mezun olmuştur. Türkçe, Rumca ve Ermenice okuyup yazabilmektedir.

Develi kazası tahrirat kalemine mülazemetle devam edip, 13 Ağustos 1896 tarihinden 28 Ocak 1897 tarihine kadar Develi Kazası Tahrirat Kitabetini fahriyen ifa ederek 31 Ocak 1897 tarihinde 273 kuruş maaşla asaleten tayin kılınmıştır.

Develi Kazası Kaymakamlığıyla Kayseri Sancağı Mutasarrıflığı'ndan yazılan mülâhazalarda görevini hakkıyla yerine getirdiği bildirilmiştir (BOA., DH. SAİD., d., 127/39).

Osman Nuri Efendi

Osman Nuri Efendi müteveffa Mehmed Efendi'nin oğludur. 11 Aralık 1873 tarihinde Develi Kasabası'nda doğmuştur.

Develi Kazası Sıbyan mektebinde dini eğitim almış, Çınarlıtaş'ta olan Köprülü Mehmed Paşa Medresesi'ne kayıt olmuştur. Türkçe okur yazardır.

20 Şubat 1892 tarihinde Taşra Rüesası Hümayununa nail olmuştur. 14 Mart 1897 tarihinde yirmi dört yaşında iken Dahiliye Nezareti Celilesi Evrak Odası'na mülazemetle devam edip 26 Nisan 1898 tarihinde 500 kuruş maaşla Develi Kazası Vergi Kitabeti'ne tayin olmuştur (BOA., DH. SAİD., d. 89/347).

Ahmed Ragib Efendi

Ahmed Ragib Efendi, Mehmed Efendi'nin oğludur. H1290 (M1874-1875) yılında Develi Kasabası'nda doğmuştur. Develi Kazası Rüşdiye Mektebinden mezun olmuştur.

13 Temmuz 1901 tarihinde 250 kuruş maaşla Develi Ziraat Bankası Sandığı Muhasebe Kitabeti refakatine tayin olunmuştur. 9 Mart 1908 tarihinde 400 kuruş maaşla Ziraat Bankası muhasebe kitabetine nakil edilmiştir. Sicil kaydınca başka bir bilgi yoktur (BOA., DH. SAİD., d. 136/379).

Ali Rıza Efendi

Ali Rıza Efendi, Develi Kazası Mal Müdürü sabık müteveffa Ahmed Efendi'nin oğludur. 16 Haziran 1875 tarihinde Develi Kasabası'nda doğmuştur.

Sıbyan mektebinde ilköğrenimini, rüşdiye mektebinde de ortaöğrenimini tamamlamıştır. Türkçe okur yazar.

31 Ağustos 1890 tarihinde on altı yaşında iken önce Develi Kazası mal kalemine ardından Erzurum Vilayeti Muhasebe kalemlerine mülazemetle devam edip 6 Aralık 1892 tarihinde 200 kuruş maaşla Tercan Kazası Tahrirat ve Vergi Kitabeti yardımcılığına atanmıştır, 23 Ekim 1894 tarihinde istifa etmiştir. 12 Eylül 1895 tarihinde 300 kuruş maaşla Silifke Kazası'na bağlı Bağda ve Ayaş nahiyelerinin tahrir-i vergi kitabetine tayin olunmuştur. 7 Haziran 1900 tarihinde 450 kuruş maaşla Ankara Vilayeti Merkez Kazası Tadilat-ı Umumiyesi ikinci Seyyar Fırkası Muharrir-ı Saniliği'ne tayin edilmesinden dolayı önceki görevinden ayrılmıştır. 21 Ağustos 1900 tarihinde 800 kuruş maaş ile Manastır Vilayeti Tadilat-ı Umumiye Birinci Fırkası Muharrir-i evvelliğine terfien tayin edilmiştir.

Ali Rıza Efendi 1000 kuruş maaşla Suriye Vilayeti Tadilat-ı Umumiye Birinci Fırka Muharrir-ı Evvelliği'ne tayin edildiğinden 15 Temmuz 1903 tarihinde Manastır'dan ayrılmıştır. Ali Rıza Efendi, 14 Eylül 1906 tarihinde 1.500 kuruş maaşla Silistre Kazası Fırka-ı Tahririyesi Muharrir-ı Evvelliği'ne tayin edilmiş, fakat 14 Mart 1908'de bu memurluk kaldırılan görevinden ayrılmak durumundas kalmıştır.

5 Kasım 1908 tarihinde 675 kuruş maaşla Trablusşam Sancağı Vergi Memurluğu'na tayin olunmuştur. (BOA., DH. SAİD., d. 86/99).

Mehmet Enis Efendi

Kara Mustafa oğlu merhum Hüseyin Hilmi Efendi'nin oğludur. 1875/1876 yılında Develi'de doğduğu nüfus kimliği nüshasında yazılıdır. Tokad Sancağı Sıbyan Mektebi'nde ilköğrenimini tamamlamış, Develi Kazası Mekteb-i Rüşdiyesiyle Sivas Mekteb-i İdadî-i

Mülkiyesi'nde eğitimini tamamlayarak 22 Temmuz 1896 tarihinde âlâ derecelerde mezun olmuştur.

13 Temmuz 1896 tarihinde yüz elli kuruş maaşla Sivas Vilayeti merkez Ziraat Bankası Şubesi Muvazzaf Mülazımlığı'ne tayin olmuş, yerine başkasının gelmesiyle 13 Kasım 1896 tarihinde 200 kuruş maaşla aynı banka şubesinde ikinci katipliğe atanmıştır. 21 Ağustos 1898 tarihinde 300 kuruş maaşla Sivas Ziraat Bankası veznedarlığına geçmiştir.

Sivas Vilayetinden ve Ziraat Bankasından yazılan mülâhazalarda görevini hakkıyla yerine getirdiği bildirilmiştir.

Mehmet Enis Efendi 11 Ağustos 1906 tarihinde 400 kuruş maaşla Suşehri Ziraat Bank Sandığı Muhasebe Memurluğu'na geçmiştir Maaşı 14 Şubat 1908 tarihinde 500 kuruşa çıkarılmıştır. 29 Haziran 1910 ile 24 Eylül 1910 tarihleri arasında ilave 83 kuruş; 5 Mayıs 1911 ile 7 Temmuz 1911 tarihleri arasında ayrıca 62,5 kuruş Ziraat Bankası Memur Refakati Vekaleti'nde istihdam olunmuştur. 13 Ağustos 1912 tarihinde Sivas Vilayeti Aziziye Kazası Mal Müdürlüğü'ne tayin olunduğundan bankadan ayrılmıştır. Memuriyeti müddetince görevini hakkıyla yerine getirdiği ve zimmeti olmadığı vilayetten bildirilmiştir. (BOA., DH. SAİD., d. 106/441).

Derviş Efendi

Mehmed Efendi'nin oğludur. 1876/1877 yılında Develi Kasabası'nda doğduğu Osmanlı nüfus tezkeresinin tasdikli kopyasında yazılıdır. Develi sıbyan mekyebi ve rüşdiyesinde ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra Alaca Medresesi'nde Arapça ve Farsça eğitim almıştır. Türkçe okur yazardır. Bir miktar Arapça ve Farsça bilmektedir.

Bir müddet Develi Kazası Mal Kalemine mülazemetle başlamıştır. 1904 yılında yüzde beş aidaatla Develi Hayvanat-I Ehliye Rüşümü Tahsildarlığında istihdam olunarak 2.600 kuruş aidaat almıştır. 14 Ağustos 1905 tarihinde 360 kuruş aylıkla Develi Kazasının sandık emanetine tayin kılınmıştır.

Develi Kazası mal müdürlüğü ve kaymakamlığından yazılan mülâhazalarda görevini hakkıyla yerine getirdiği bildirilmiştir (BOA., DH. SAİD., d. 148/97).

Ali Nusret Bey

Ali Nusret Bey Develi Kazası Kaymakamı merhum Osman Bey'in oğludur. 1876/1877 yılında Sivas'ta doğmuştur. Sivas askeri rüştiyesinden 27 Aralık 1896 tarihinde mezun olmuştur. Türkçe okuyazardır. Ayrıca Fransızca da bilmektedir.

14 Mart sene 1905 tarihinde 40 kuruş maaşla Sivas Vilayeti Muhasebe Kalemî Mukayyitliğine tayin olunmuştur. Daha sonra Muhasebe Kalemî Mesallih-i Cariye Kitabeti yardımcılığına getirilmiş ve maaşı önce 50, sonra 90 kuruşa çıkarılmıştır. 15 Ağustos 1907 tarihinde Tokad Sancağı Tahrirat Müdüriyetine terfi etmiş ve maaşı 675 kuruşa çıkarılmıştır. 16 Aralık 1909 tarihinde maaşı 1250 kuruşa çıkarılmıştır. Ayrıca 17 Temmuz 1908 tarihinden 5 Ekim 1910 tarihine kadar ilaveten memuriyet suretiyle Erba Kazası Kaymakamı vekaletini yaparak 1/5 maaş hasebiyle 1054 kuruş maaş almıştır (BOA., DH. SAİD., d. 183/204).

Abdülhamid Efendi

Abdülhamid Efendi, Develi Kazası Mekteb-ı Rüşdisi Muallim-i evveli müteveffa Hafız Salih Efendi'nin (Süme, 2008, s. 141) mahdumudur.

1887 yılında Develi Kasabası'nda doğmuştur. İlk ve ortaöğrenimini Develi kazasında tamamlayarak aliyyülala derecesinden mezun olmuştur. Fatih askeri Rüşdiyesi'nde üç sene okuduktan sonra tasdikname almış, özel hocalardan da dersler almıştır. Türkçe ve Fransızca

konuşup yazabilmektedir. Ermeniceye aşinadır. Dar'ül-fünun-ı Osmanı Ulum-ı Tıbbiye Şubesinin 13 Mayıs 1911 tarih ve 1315 numaralı icazetnamesini haizdir.

8 Mayıs 1911 tarihinde 600 kuruş maaş ve 400 kuruş tahsisat ile Çemişgezek Kazası tabipliğine tayin olunmuş ise de ailesinde zuhur eden mağduriyete binaen 19 Haziran 1911 tarihinde aynı maaş ve tahsisatla Ilgın Kazası tabipliğine atanmış, 27 Haziran 1911 tarihinde göreve başlamıştır. Hakkında başkaca bir bilgi bulunmamaktadır. (BOA., DH. SAİD., d. 183/38).

Hüseyin Mazlum Bey

Hüseyin Mazlum Bey, Feke Kazası Kaymakamı merhum Ali Rıza Bey'in oğludur.

1889 yılında Develi Kasabası'nda doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Sinop Kasabasında tamamlamıştır. Daha sonra İdadi Mülkiyeye devam ederek 15 Ekim 1906 tarihinde mezun olmuştur. Türkçe okur-yazardır.

Aynı yıl mülazemeten dâhil olduğu Sicil-i Nüfus İdare-i Umumiyesi kuyudat kaleminde 22 Ağustos 1907 tarihinde asaleten atanmış ve göreve başlamıştır. 31 Ağustos 1909 tarihinde 250 kuruş maaşla İstanbul Vilayeti Merkez Nüfus İdaresi'ne geçmiş, fakat 14 Temmuz 1910 tarihinde bütçede yapılan tasarruf tedbirleri gereğince açığa alınmıştır. Sonradan tekrar bir sınav yapılmış, neticede 29 Temmuz 1910 tarihinde aynı görevine aynı maaşla tekrar atanmıştır. Sicil kaydında hakkında başkaca bir bilgi bulunmamaktadır (BOA., DH. SAİD., d. 185/222).

Gayri Müslim Memurlar

Karabet Efendi

Karabet Efendi, Tebea-ı Devlet-ı Aliyye'den Hacı Toros Ağa'nın oğludur. 1843/1844 yılında Develi Develi Kazası'nda doğmuştur.

Develi Kazası'nda Türkçe ve Ermenice okumuştur.

1873/1874 yılında fahrî olarak Develi Kazası Meclis-i Belediye Azalığına ve 14 Mart 1884 tarihinde kazanın tabii idare meclis-i azalığı olan Ermeni Reis-ı Ruhanisi vekâleti'ne; 25 Kasım 1898 tarihinde idare meclisi azalığına nakil olunmuştur. Bu memuriyeti esnasında Develi Kazası Ziraat Bankası Sandığı Riyaseti uhdesine verilmiştir. Devam eden memuriyetinde 4.360 kuruş ikramiye verilmiştir. 21 Mayıs 1901 tarihinde istifa ederek ayrılmıştır.

Görevi süresinde herhangi bir suiistimali olmadığı Develi Kazası İdare Meclisi ve Ziraat Bankası Müdürlüğü'nden bildirilmiştir (BOA., DH.SAİD., d., 113/101).

Karabet Nazmi Efendi

Teba'-i Devlet-i Aliyyenin Ermeni Milletinden Karabet Nazmi Efendi, tüccardan vefat etmiş olan Artin Ağa'nın oğludur. 13 Nisan 1870 tarihinde Develi Kasabası'nda doğmuştur. Burada Ermeni mektebinde Türkçe ve Ermenice eğitim almıştır. Türkçe ve Ermenice okuryazar. 13 Mart 1884 tarihinde Develi Kazası Aşar Kalemine mülazemetle girip 13 Mart 1885 tarihinde 250 kuruş ücret-i maktua ile bir ay Develi Kazası Tadad-ı Ağnam Muharrirliği'nde, 13 Temmuz 1885 tarihinde 300 kuruş maktua ücretle 20 gün kadar da aşar-ı muaffik kitabesinde bulunmuştur. 6 Ağustos 1888 tarihinde 300 kuruş maaşla Develi Kazası Menafi Kitabetine tayin olunmuştur. 13 Nisan 1889 tarihinde bu kitabetin kaldırılmasıyla mal kalemine mülazemetle devam edip 9 Mart 1890 tarihinden 7 Temmuz 1890 tarihine kadar 600 kuruş maktua ücretle Develi Kazası ağnam merkez kitabesinde ve 14 Ekim 1890 tarihinden 14 Kasım 1892 tarihine kadar 360 kuruş maaşla sandık emanetinde ve müddet-ı mezkure zarfında yirmi gün kadar fahrî mal müdürlüğü vekâletinde bulunmuştur. 18 Haziran 1895 tarihinde aynı

maaşla sandık emanetine tekrar tayin edilmiştir. Kaymakam ile mal müdürü arasında zuhur eden ihtilaf ve münakaşadan dolayı 13 Temmuz 1895 tarihinde emanete başkasının tayini hasebiyle azil olunmuştur. Aynı yıl iki defa ikişer yüz kuruş ücret-ı maktua ile zikr olunan Develi Kazası'nın vergi tadilat komisyonunda bulunarak memuriyet süresi dolunca açıkta kalmıştır. 13 Ağustos 1898 tarihinden 6 Ekim 1899 tarihine mal müdür muavinliğine nakil olunmuştur.

Osmançık Kazası Mal Müdürlüğü ile Kaymakamlığından ve Çorum Sancağı Muhasebeciliğiyle mutasarrıflığından ve Ankara Defterdarlığıyla valiliğinden yazılan mülhazaya göre görevinde yeterli olduğu ifade edilmiştir (BOA., DH. SAİD., d. 143/91).

Toros Agop Efendi

Toros Agop Efendi, esnaftan müteveffa Agop'un oğludur. Teba-i Devlet-ı Aliyyenin Ermeni milletindedir. 1878 yılında Ankara Vilayeti'nde Develi Kasabası'nda doğduğu Osmanlı nüfus tezkeresinin tasdikli kopyasında yazılıdır.

İlköğrenimini Develi'de özel hocalardan ders alarak tamamlamıştır. Üsküdar ve Vefa Mülkiye İdadisi'nden mezun olduktan sonra Mekteb-i Tıbbiye'ye 7 yıl devam ettikten sonra diplomasını almıştır. Beş yıl zorunlu hizmeti bulunduğu 26 Eylül 1906 tarihinde 600 kuruş maaşla Konya Vilayeti dâhilinde Koçhisar Kazası Belediye Tababeti'ne tayin kılınmıştır.

6 Haziran 1907 tarihinde Bor Kazası Tababeti'ne geçmiştir.

Agop Efendi 13 Ekim 1908 tarihinde Bor Kazası tabipliğinden istifa etmiştir. (BOA., DH. SAİD., d. 122/361).

Setrak Efendi

Setrak Efendi, Develi Kazası Ticaret Muhakemesi'yle Meclis İdare Azalığı'nda bulunmuş olan müteveffa Agob Keleşyan Efendi'nin oğludur. Teba-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletindedir.

1884/1885 yılında Develi Kasabası'nda doğmuştur. Develi Kazası millet mektebinden sonra iki sene kadar Üsküdar'da bulunan Berberyan Mektebine devam etmiştir. Türkçe, Ermenice ve Fransızca'ya aşina bulunduğu tercüme-i hal varakasında belirtilmiştir. Darü'l-fünun-ı Osman-i Tıp Fakültesinin 21 Haziran 1909 tarih ve 982 numaralı icazetnamesi haizdir.

18 Temmuz 1909 tarihinde 600 kuruş maaşla Ankara Vilayeti Develi Kazası Belediyesi tabipliğine tayin edilmiş ve 8 Ağustos 1909'da görevine başlamıştır. Sicil kaydınca başkaca bir bilgi bulunmamaktadır. (BOA., DH. SAİD., d. 171/171)

Bedros Kuzma Efendi

Bedros Kuzma Efendi Teba-i Devlet-i Aliyyenin Rum milletinden Bakkal İskender oğlu Hacı Kuzma'nın oğludur. 1885 yılında Develi Kasabası'nda doğmuştur.

Kasaba-i mezkûrda ilköğrenimini tamamlamış, ardından Kumkapı Fransız Mektebi ve Ayasofya Rüşdi ve Mercan İdadi mekteplerinde birer müddet okumuştur.

Dar'ül-fünun-ı Osmanı Ulum-ı Tıbbiye Şubesi'nden 13 Mayıs 1911 tarih ve 1355 numaralı icazetnameyi almıştır.

13 Mayıs 1911 tarihinde 600 kuruş maaş ve 400 kuruş tahsisatla Feka nam-ı diğer Bilenköy Kazası Belediye tabipliğine tayin olunmuş ve 2 Temmuz 1911 tarihinde göreve başlamıştır. Sicil kaydında başkaca bir bilgi bulunmamaktadır (BOA., DH. SAİD., d. 186/36).

Sonuç

Bu çalışmada 25 Develili memurun kayıtları incelenmiştir. Buna göre dini-etnik bakımdan çoğunluğu Müslümanlar oluşturmakla birlikte 4 Ermeni, bir de Rum milletinden Develili memur bulunmaktadır. Bu da Develi’de farklı milletlerden unsurların bulunduğunu göstermektedir. Sicill-i ahval kayıtlarından bu gayrimüslim memurların nasıl bir eğitim sistemine dâhil oldukları da ortaya çıkmaktadır. Ermeniler Develi’de bulunan Ermeni okullarında ve özel hocalarından ders alarak eğitimlerini sürdürmüşlerdir. 2 Ermeni ilköğrenimini tamamladıktan sonra devam etmemiş, ikisi ise İstanbul’da çeşitli okullara gittikten sonra Tıbbiye’yi bitirmiş ve doktor olmuştur. Gayrimüslim tek Rum olan Bedros Kuzma Efendi ise iyi bir eğitimden geçerek Tıbbiye’den mezun olmuştur.

Yapılan incelemede Müslüman Develili memurların daha çok maliye ve Ziraat Bankası gibi yerlerde istihdam edildikleri görülmüştür. Bunun yanı sıra kaza kaymakamlığı ve nahiye müdürlüğünde görev almış Develili memurlar da bulunmaktadır. Develili memurların ortalama 20’li yaşlarda işe başladıkları görülmektedir. Bazı memurlar ise Mülazemet denen stajyerlik sürecinden sonra bir göreve atanmışlardır. Bunların işe başlama yaşı daha erkendir. Bunlar arasında 14 ve 16 yaşında mülazemetle göreve başlayanlar bulunmaktadır. Daha çok maliye alanında görev alanların mülazemetle işe başladıkları dikkati çekmektedir. Develili memurların eğitim durumlarına bakıldığında hepsinin eğitimin ilk basamağını tamamladığı, sonrasında bazılarının eğitimlerini sürdürürken bir kısmının bu şekilde işe başladığı görülmektedir. Medrese eğitimini seçen Develili memurların diğerlerine oranla fazla olduğu görülmektedir. Bu da o dönemdeki Osmanlı eğitim sistemi ile açıklanabilir. Develili memurların görece eğitim durumlarının iyi olduğu kanaati ortaya çıkan istatistikî sonuçlar neticesinde hâsıl olmuştur. Bildikleri dil olarak da bazılarının sicil kaydında belirtilmese de memur olmanın şartı Türkçe okur-yazarlık olduğundan hepsinin Türkçe okur-yazar olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra aldığı eğitime ya da milliyetine göre az sayıda Fransızca, Ermenice, Rumca, Arapça ve Farsça bilenler de bulunmaktadır.

Sicil kayıtlarında ortaya çıkan bir diğer sonuç ise Develili memurlar arasında nişan ile taltif edilenin bulunmamasıdır. Görevinde gösterdiği başarılar nedeniyle rütbe derecesinin artırılması ile ödüllendirilen iki Develili memur bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kaymakamlık görevlerinde bulunan Develizade Arif Feyzullah Efendinin oğlu Mehmed Emin Efendi’dir. Kendisi önce rütbe-i salise, ardından rütbe-i saniye sınıf-ı sanisi derecelerine yükseltilmiştir. Diğer de ilmiyede görevli Topal İmamoğlu İsmail Hakkı Efendidir. Önce İstanbul Müderrisliği payesini alan İsmail Hakkı Efendi, daha sonra Hareket-i Hariceye yükseltilmiştir.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Dâhiliye Nezareti Sicil-i Ahval Defterleri (DH. SAİD. d.)

Akyıldız, A. (2004). *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İstanbul:

Akyıldız, A. (1993). *Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform (1836- 1856)*, İstanbul: Eren Yayınları.

Atam, Ş. (2012). Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Nevşehir Doğumlu Memurların Sosyo-kültürel Durumları (1879-1909). *I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu*, Ed. Adem Öger, Nevşehir Üniversitesi Yayınları, Ankara: 359-398.

Atam, Ş. (2015). Osmanlı Bürokrasisinde Niğde Doğumlu Memurlar (Sicill-i Ahval Defterlerine Göre). *Prof. Dr. Mustafa Keskin Armağanı Türk Kültür ve Tarihi Araştırmaları*, Ed. Remzi Kılıç, İstanbul: 547-606.

Genç, Y. İ. vd. (2010). *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, 2. Baskı, İstanbul: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay.

-
- Çetin, A. (2005). Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma. *T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Vakıflar Dergisi*, C. 29, Ankara: 87-104.
- Aydın, E.-Ürkmez, N. (2016). *Tarsuslu Osmanlılar*, Çizgi Yayınları, Konya:
- Ergin, O. (1977). *Türk Maarif Tarihi*. c. 2., İstanbul: Eser Neşriyat.
- Findley, C. V. (1986). *Kalemiyeden Mülkiyeye Osmanlı Mmurlarının Toplumsal Tarihi*, Çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul:
- Kazgan, H. (1997) *Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk Bankacılık Tarihi*, Türkiye Bankalar Birliği.
- Kütükoğlu, M. (1988). Sicill-i Ahval Defterleri'ni Tamamlayan Arşiv Kayıtları. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S. 12, 141-157
- Özger, Y. (2015). Sicill-i Ahvâl Defterlerinde Kayıtlı Bayburtlu Osmanlı Devlet Memurları, *History Studies*, C. 7, S.4, 2015, 69-85.
- Sarıyıldız, G. (2009). Sicill-i Ahvâl Defterleri. *İslâm Ansiklopedisi*, 37, İstanbul: TDV Yay., 134-136.
- Sarıyıldız, G. (2004). *Sicill-i Ahval Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi (1879-1909)*, İstanbul 2004.
- Saydam, A. (2002). Tanzimat'ın Memurları, Ed. Kemal Çiçek, *Türkler XIII*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 668-677.
- Süme, M. (2015). Develi Ermeni Olayları, *Ermeni Ayaklanmaları Sempozyumu (1894-1909)*, Ankara: 411-432.
- Süme, M. (2008). *Develi Kazası (1839-1910)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara:
- Şaşmaz, M. (2014) *Türkiye'nin İdari Taksimatı*, C. IX, TTK, Ankara:
- Şaşmaz, M. (2020). *Kayseri İli*, Sonçağ Yayıncılık, Ankara:
-